

Seto Kuningriigi meistrid

Timahava valitas jo nelätõistkümnendät kõrda Setomaa kuningriigi meistri' ja meistrit om kuningriigih kokko viistöist. NUTOVI MIRJAM käve uurmah mäantse' n'oo' tähtsä' aamõti' omma' ja kiä' nuu' meistri' omma', kedä kuningriigih tunnistödi kõgõ parebist ja kuis üts vai töönõ meistritego sünnüs.

Hõrna Rieka, kiä' om timahava kuningriigi üts pääkõrraldajaist ütäl, õt meistrit naati valima tuu peräst, õt ärgitäh inemisi tegelemmä ka' tõisi seto kultuuri asjuga', õt kultuur olõ-õi' õnnõ tands ja laul. Rieka selet ka tuud, õt ku täambätseni om meistri tiitli olnu' õnnõ papõr saina pääl, sis oles aig, õt valitu' meistri' piasi' iks terve aasta hinnäst näütämä ku' meistri'. «Tuu om sootska ülesannõh meistrit kasuta' ja ärgitäh'. Ku nä omma' kuningameistri', sis kuningas võisi' uma pidodõ jaos iks meistridõ käest kraami telli',» kõnõli Hõrna Rieka.

Vabarna Jalmar, kiä' om minevää aastaga kuningriigi kasatski kargamisõ meistri, ütäl tuud, õt meistri' valitas timä arvamist müüidä Setomaal tuu jaos, õt nä võtasi' osa setodõ tegemistõst. «Ku' om vaia, sis kiäki' tands kargust vai sõnolinõ tege sõnno vai ollõmeistri tege olt,» selet Vabarna, nii ku' täl hindäl olõ-õi' probleem huvilistõlõ kasatski kargamisõ opada'. Jalmar kõnõli viil, õt kasatski kargamisõ jaos om vaia elosat muusikat, om vaia pillimiist kiä' karmošk kat mäng ja hüvvä iholist vormi, rütmi tundmist ja muidogi' tantsomõistmist ja iks piasi' ka' rahvarõiva' säälh olõma.

Ts'ura selet, õt innep ku' lätt peris tandsus, om tähtsä mihi umavaihõlinõ võistlus, koh näüdätäs ummi vigurit ja umma üleolõkut töösõst. Nii meenut Jalmar kuis tä ülembsootsakaga' oll minevää aastaga tandsnu' ja sis üstõõsõlõ otsa kaenu' ja jalga vasta maad löönü'. Kasatski kargamisõ man om pillimiis iks tuu tähtsä tegeläne, kiä' alostas ja lõpõtas tandsmisõ. Olõ-õi' nii, õt kiä' kavvaba kargas, sis tuu om võitja. Võitja om tuu, kinkal om inäp loovust tandsminõ man.

Jalmar jääs tagasihoidlikus ja tunnist, õt õga timä tuu kasatski kargamisõ man suurõpasi tiidjamiis olõ-õi'. A hüvvi

KUNINGA ÖLLÕMEISTER: Raali Ain kraanist omatehtud märjukest laskmas. Foto Nutovi Mirjam

soovitusi mõist nuurmiis kül' jaka' näile, kinkal piast huvi tekümä kasatski kargamisõ vastat: kindlahe tulõ lihasõ' lämäs tetä', muidõ jala' haltasõ' viil paar päivä; tohi-i' pelädä', õt midä kiäki' sinost arvas. Kasatski kargamisõ man tulõ õnnõ haku anda'.

A no' ku' kasatsk om karat ja taa man viil kõvastõ haku ka ant, sis võit peris kindla olla', õt mago kisk seestpuult kokko. Ja omgi' viimäne aig pääl tandsu kihäkinnitüst võtta'. Tuu kõgõ parep kihäkinnitüst läbi aigu om iks Eesti rahvalõ arm-

sas saanuõ must leib. Pia kõik täambätsõ ilma inemisõ' ostva' iks uma leevä poodist, a ummõhtõ om näidki' viil, kiä' tegevä' umalõ perrele leevä eis'. Üts sääne inemine om Taali Hiie, kiä' om jo' 14 aastakka eis leibä tennü' ja mitmõl kõrral ka' kuninga leeväküdsämisõ meistri olnu'. Kõgõ inäp om Hiie tett leevä iist 400 krooni massõt, a timä leeväpäts kaal ka' 2-2,5 killo ja juurõtis minkast tä leibä tege, om 12 aas-

takka vana. Väiga tähtsä om Hiie meelest leeväküdsämisõ man tuud, õt piat olõma aigu, joudu ja hüvvä miilt. Ku' kõik s'oo om olõmah, sis olõsi' soovitavalt viil vaia veskil jahvatõ rukkijahust ja puiõga kütet ahjõ, mia' om peen'okõisi lehtpuiõ halgaga kütet. Leevämeistri nakaski' tuuperäst eis' leibä tegevä, õt täl oll jahu olõmah. No', ku' Räpinal olõ-õi' inäp veskit, sis olõ-õi' ka' jahhu ja täl läts

Kõgõ inäp om Hiie tett leevä iist 400 krooni massõt, a timä leeväpäts kaal ka' 2-2,5 killo ja juurõtis minkast tä leibä tege, om 12 aastakka vana

tükk aigu poodist ostõ jahuga' harinõmisõst.

Hiie sõnno perrä leibä üte päävaga valmis tii-i'. Tä küdsä leibä õga nätal, nii umalõ perrele ku ka' tahtjilõ. A tahtjidõga' om nii, õt sagõhõhe saaki-i' nii pall'õ ku' tahetas ja tuuperäst õt leibä tohi-i' vaivada'. «Kats kõrda nädalih leibä tetä' om liisnast, juurõtis taht iks rahusaista',» ütäl Hiie, kiä' arvas, õt 6-7 päivä om paras aig katõ leeväküdsämisõ vaihõl. Hiie tiid,

õt leevä maik olõnõs tuus, ku' kavva tä hapnõs vai ku' kavva tä nõsõs. Hiie kõõ kõnõlõs uma leeväga' ja tege tälle ristimärgi pääl ja mõnikõrd lugõ eiski' mõnõ palvõ mano.

Hiie om arvamusõl, õt inemisõ' piasi' uma tettõt leibä timä loomulikkusõ peräst süümä (sääl olõ-õi' ütteri' säilütüsainõ) ja taa täüt ka' väiga hõstete kõttu. Hiie arvatõh võit timä küdsõ leib tuuperäst, õt tä jätt viil pääl süümist hüä maigu suuhtõ. Ütel aastagal oll naane väiga pahanu', õt kuningriigi leevämeistri välisõrtmisõl olli' ka' sääntse' leevä', mia' olõ-õs rukkijahust tettügi'. «Leib piat iks rukkijahust olõma tett,» ütäl Hiie, kinkõ kindla soovitus algajailõ leeväküdsäjilõ om tuu, õt olõs tahtmis ja joudu leeväga' kamanda'.

Ku leib om jo olõmah, sis om vaia midägi' sinnä' pääl, olugi' õt uma küdsõ leib täüt hõste kõttu, a s'oo ilma inemine om harinu' midägi' leevä pääl pandma. Veligi ütäl mulõ, õt leevä pääl piat õks midägi olõma, olgu vai võidu, muidõ võit hamba' ar' põrota'.

A Hõrna Rieka sõnno perrä om sõir sääne süük, midä vanastõ sai õnnõ sis, ku' lehm piimäl oll ja tuu tetti pidõsidõ

Meistri

Sõnolinõ
Kargusõ kargaja
Kargusõ kargaja tütrik
Kasatski kargaja
Kasatski kargaja poiskõnõ
Pillimiis
Ollõmeistri
Veinimeistri
Hands' aajaja
Sõirategijä
Piiraguküdsjä
Leeväküdsjä
Käsitümeistri
Vägümiis
Sibulapalmigupõimja

Kuniga rätsepa valimisõ kõrd:

Õga Seto Kuninga rätsepäst tahtja piat: tuuma meistridõ valimisõ kogolõ nätä' uma' kuninga-aastaga seeh valmis ummõldu' seto rõiva' vai näide osa'; õgaütäl võis olla' üteh üts inemine, kinkõlõ tä om rõiva' ummõlnu' ja tuu piat umma rätseppä valimisõ kogolõ kitmä; kohapääl andas üts käsitsi ummõlusõ tüüpruuv tetä'

aigu. No' olõ-õi' määnest murõht. Rieka mano joudsõ ma inne kokkulepüt aigu ja nii tull mul timmä akadeemilnõ veerändtunn uuta'. Tä tull õkva poodi mant kohopiimä, võidu, munnõ ja piimä ostmast — n'oo omma' päämisõ' komponendi midä sõira tegemisõs man vaia om.

Ma' kõnõli Riekaga 45-50 minotit ja tuu aoga' tekk tä sõira valmis ja ma sai inne lahku mist lämmit sõira maitsa'. Hüä maik suuh, oll mul vooriga selge, mille Rieka minevää aastaga kuningriigi sõirameistris sai. Meistri eis' ütäl, õt sõira tegemisõ jao om kah hüvvä miilt ja aigu vai, nii ku' leeväküdsämisõski'. Tähtsä om kaia', õt koh om kuu. Inemine, kiä' tege sõira talokaubast, piat Rieka sõnno perrä, väiga ette kaema, õt tuu pernaasega', kinkä käest piim ja muud kraam tuvvas, olõs hüä läbisaaminõ.

«Mul om nii olnu', õt ku olõ mõnõga' tülüh ja ku sis viil timä käest olõ piimä vai kohopiimä võtnu', sis olõ-õi' sõiravällä tulnu',» tiid sõirameistri umast käest kõnõlda'. Pääl s'oo piat sõira jaos kõik vajalik olõma üte lehmä käest, üte lehmä piimäst tett kohopiim ja või. Ja tulõ viil arvõsta' tuuga',